

Kara Kuvvetleri Lisan Okulu'nda Arapça Öğrenen Yetişkin Öğrencilerde Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı

Foreign Language Learning Anxiety in Adult Students Who Are Studying Arabic at the Land Forces Language School

Kerim AÇIK¹

öz

İletişim, küreselleşmenin getirdiği yeni dünya düzeninde birçok alanda önemli hale gelmiştir. Böylece dünyada konuşulan dilleri bilen insanlara olan ihtiyaç artmıştır. Bu olgu her yaşta insanı yabancı dil öğrenmeye teşvik etmektedir. Bu nedenle yabancı dil öğretimi kısa sürede etkili bir şekilde gerçekleştirmek amacıyla çeşitli yöntemler geliştirilmekte ve farklı teknolojiler kullanılmaktadır. Avrupa Birliği başta olmak üzere birçok uluslararası kurum her seviyedeki dil yeterliliklerini belirlemeye yönelik "tanımlama" çalışmaları yapmaktadır. Bu çalışmaların amacı ortak dil referans çerçevesi oluşturarak, yabancı dil yeterliliklerinde uluslararası standartlar oluşturmaktır. Öğretim kaynakları ve yöntemlerinde bu standartların dikkate alınması yabancı dil öğretimi bilimsel temellere dayalı etkin bir faaliyet haline getirmektedir. Aynı zamanda öğretim faaliyetinin ana unsuru olan öğrencinin yabancı dil öğrenimine karşı bireysel tutumu, öğretimin başarıya ulaşmasında büyük etkiye sahiptir. Özellikle yetişkin öğrencilerde sınıf ortamı ve yabancı dilin özellikleriyle ilgili oluşacak psikolojik tutum, öğrencinin dil becerilerini kazanmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bu makalede; Kara Kuvvetleri Lisan Okulu'nda 32 hafta süreyle kurs gören yetişkin öğrencilerin yabancı dil olarak Arapça öğrenirken yaşadıkları kaygı durumlarını tespit etmek üzere 27 soruluk anket uygulanmıştır. Anketin amacı Arapça öğretim sürecinin her aşamasında yetişkin öğrencilerin yaşadıkları kaygı durumları ve bunların dil becerilerinin geliştirilmesine etkilerini (olumlu-olumsuz) ortaya çıkarmaktır. Anketten elde edilen verilerin içerik analizi yöntemiyle incelenmesi yapılarak, yetişkin öğrencilerin yaşadığı kaygı durumu ve Arapça öğrenimlerine etki derecesi tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan analiz çalışmasında farklı dil becerilerine karşı öğrencilerin kaygı duydukları ile ilgili değerlendirmeler yapılmış ve Arapça öğreniminde yetişkin öğrencilerin yaşadığı kaygıların giderilmesine yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Arapça Öğretimi, Yetişkinlere Arapça Öğretimi, Yetişkinlere Arapça Öğrenme Kaygısı

ABSTRACT

Communication has become important in many areas in the new world order brought on by globalization. Thus, the need for people who know the languages spoken in the world has increased. This phenomenon encourages people of all

*Sorumlu yazar/Corresponding author:

Kerim AÇIK (Doç. Dr.),
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Arap Dili Eğitimi
Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
E-posta: kerimacik111@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-6671-2359

Başvuru/Submitted: 05.06.2020

Revizyon Talebi/Revision Requested:
14.06.2020

Son Revizyon/Last Revision Received:
24.06.2020

Kabul/Accepted: 25.06.2020

Atıf/Citation: Acık, Kerim. "Kara Kuvvetleri Lisan Okulu'nda Arapça Öğrenen Yetişkin Öğrencilerde Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı. *Şarkiyat Mecmuası - Journal of Oriental Studies* 36 (2020), 43-71.
<https://doi.org/10.26650/jos.2020.002>

age groups to learn foreign languages. For this reason, various techniques are developed and different technologies are used to effectively realize the teaching of a foreign language in a short time. With the EU at the head, many international institutions are conducting the "identification" studies aimed at determining language proficiency at all levels. The aim of these studies is to create international standards in foreign language proficiency by establishing a common language reference framework. Taking into consideration these standards in teaching materials and methods makes foreign language teaching an effective activity based on a scientific basis. At the same time, the individual attitude of the student towards foreign language learning, which is the main element of the teaching activity, has a great impact on the success of teaching. Especially the psychological attitude of the adult students towards the classroom environment and the characteristics of the foreign language are directly related to student's gaining of language skills. In this article, its possible to see 27 question surveys that were conducted to determine the anxiety experienced by adult students studying Arabic as a foreign language at the Land Forces Language School for 32 weeks. The aim of the survey is to reveal the anxiety situation experienced by adult students at every stage of the Arabic teaching process and its effects on the development of their languages skills (positive-negative). By examining the data obtained from the survey by the method of content analysis, it was attempted to determine the anxiety situation experienced by adult students and the degree of impact on their Arabic learning. In the study analysis, determinations about the anxiety situations of students against different languages skills and recommendations to address the concerns experienced by adult students in Arabic learning were made.

Keywords: Arabic Teaching, Teaching Arabic to Adults, Anxiety of Adults in Learning Arabic

EXTENDED ABSTRACT

With a growing need to know a foreign language, people of all ages move towards learning a foreign language for various reasons. Institutions that provide education of foreign languages, materials, and methods vary a lot. This article examines the anxiety faced by adults related to the process of learning the Arabic language.

In the sections of the introduction, it will touch upon the importance of learning in adults, and learning habits will be discussed after a brief notification about the state of anxiety in foreign language learning and its effects on learning. Afterward, short information about Arabic teaching and the student profile at the Land Forces Language School will be given, and the results of the survey applications on "Anxiety of Learning Foreign Language in Adult Students Learning Arabic at the Language School" will be evaluated. According to the data obtained, recommendations will be made to adults in the results section to contribute positively to Arabic teaching.

Adult teaching; it means all the tools regularly used in the training process to expand the knowledge of adults in their society, to advance their professional and technical skills, to give a new direction to these skills, to realize their personal development, and to enable them to participate in social, economic, and cultural development.

Foreign language learning is one of the fields of adult interest. Adults turn to learn a foreign language both in terms of personal needs and in terms of their professional career development. Adults, while joining education with personal expectations and motivation, have also some psychological attitudes that may prevent them from learning. These expectations and attitudes vary for every adult involved in the learning process. Learning a foreign language is closely related to the personal status of the student, such as the learning behavior, emotional state,

previous language experience, contact with surroundings, and social/professional position. These characteristics may cause anxiety in students towards language learning. Anxiety also negatively affects the success of the teaching process.

In this article: the aim is to make recommendations to identify and address the anxiety conditions experienced by the adult students in the process of learning Arabic at the Land Forces Language school. In this context, 27 question surveys have been conducted to determine the anxiety condition of 60 students studying Arabic at the Land Forces Language School in 2018-2019.

After examining the data obtained from the survey by the method of content analysis, the degree of anxiety condition experienced by adult students, and its impact on their Arabic learning degree was determined. In the analysis study, evaluations were made about the students' anxiety situation and the following results were reached:

- In a classroom environment at the Language School, with students between the ages of 22 and 45, and with different military ranks, the sense of making mistakes and being embarrassed causes anxiety in some students.
- Adults have difficulty distinguishing between non-Turkish and especially similar sounds during concurrent speech or listening activities, and feel anxiety about this situation.
- The fact that the majority of Arabic articles in the reading skill are without a vowel (consonant) and difficult to read for adult students, and this difficulty causes a waste of time and anxiety in high-level Arabic exams.
- Adult students feel anxiety about making a mistakes in speech, criticism, and the lack of words to interact simultaneously when reacting instantaneously.
- Adult students do not experience a significant level of anxiety in their writing skills.

In the conclusion section, solutions are offered concerning the institutions that provide education. Teachers and students were offered a solution in order to eliminate the anxiety conditions that adult students may experience in the Arabic learning process and afterward.

Giriş

Yabancı dil bilmenin giderek artan bir ihtiyaç olmasına binaen, her yaştan insan çok çeşitli amaçlarla yabancı dil öğrenimine yönelmektedir. Yabancı dil öğretimi veren kurumlar ile öğretim kaynakları ve yöntemler çok çeşitlilik göstermektedir. Bu çalışmada; Arapçanın yabancı dil öğretimi kapsamında yetişkin öğrencilerin Arapça öğrenim sürecinde yaşadıkları kaygı durumlarının tespit edilmesi ve bu kaygıları gidermeye yönelik önerilerin sunulmasıdır.

Giriş bölümünde; yetişkinlerde öğrenmenin önemi ve öğrenme alışkanlıkları ile ilgili kısa bilgilendirmenin ardından yabancı dil öğreniminde kaygı durumu ve öğrenmeye etkileri konusunda değinilecektir. Akabinde Kara Kuvvetleri Lisan Okulu'ndaki Arapça öğretimi ve öğrenci profili hakkında kısa bilgi verildikten sonra “K.K. Lisan Okulu'nda Arapça Öğrenen Yetişkin Öğrencilerde Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı” konulu anket uygulamasının sonuçları değerlendirilecektir. Değerlendirme sonucunda elde edilen verilere göre sonuç bölümünde, yetişkinlere Arapça öğretimine olumlu katkılar sağlaması amacıyla bazı öneriler sunulmaya çalışılacaktır.

Yetişkin¹ eğitimi; içeriği, düzeyi ve yöntemi ne olursa olsun, ister örgün, ister yaygın, ister okul, yüksekokul ve üniversite eğitiminin devamı şeklinde veya çıraklık düzeyinde olsun, içinde yaşadıkları toplumda yetişkinlerin bilgilerini genişletmek, mesleki ve teknik becerilerini ilerletmek, bu becerilerine yeni bir yön vermek, kişisel gelişmelerini gerçekleştirmek, dengeli ve bağımsız bir şekilde sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeye katılmak için tutum ve davranışlarında değişiklikler yaratmak için yararlanılan düzenli eğitim süreçlerinin tümü anlamına gelmektedir.² UNESCO tarafından 1949 yılından 1985 yılına kadar, dört uluslararası yetişkin eğitimi konferansı ile çok sayıda toplantı gerçekleştirilmiştir. 1985 yılında yapılan Paris Konferansında yetişkin eğitimi (Androgoji³) kavramıyla ilgili önemli yaklaşımların ortaya çıktığı, bu alanda yoğun çaba harcandığı ve önemli gelişmeler kaydedildiği görülmektedir.⁴

Eğitime katılırken yetişkinlerin yüksek bireysel beklentileri ve motivasyonlarının yanı sıra öğrenmelerini engelleyebilecek bazı kişisel psikolojik kaygıları vardır. Bu beklenti ve kaygılar, öğrenme sürecinde yer alan her yetişkin için farklı olduğundan güvenli bir ortama gereksinim duyarlar. Yetişkinler iş yaşantıları, ailevi sorumlulukları ve önceden edindikleri eğitimlerle almakta oldukları yeni eğitimleri bağdaştırmak isterler. Hatta yeni fikirleri ve öğretim yöntemlerini tepkiyle

1 Biyolojik olarak yetişkin; buluş çağına ulaşmış bireylerdir. Bu dönem ergenliğin ilk safhasından itibaren tüm yaşamı içine alan sürece karşılık gelir. Yasal olarak yetişkin; imza atabilen, başkasının iznine veya himayesine ihtiyaç duymadan yasal yükümlülüklerini yerine getirebilen, ülkemizde yasal yetişkinlik yaşı olan 18 yaşını bitirmiş kişilerdir. Sosyolojik açıdan yetişkin; toplumda yetişkinlerin rollerini üstlenmiş ve tam zamanlı çalışma, oy kullanma gibi sosyal sorumluluklarını yerine getirebilen bireylerdir. Ülkemizde sosyolojik açıdan yetişkinlik, genelde yasal yetişkinlikten önce gerçekleşir. Psikolojik olarak yetişkin ise, öz-beni gelişmiş, kendi yaşantısını kontrol edebilen ve yönlendiren, öz-güven ve öz-sayıgı olgularını hayatının her kademesinde kullanan ve geliştiren bireylerdir.

2 UNESCO 1976 Dördüncü Konferansı; Yetişkin Eğitiminin Geliştirilmesine İlişkin Tavsiye Kararı

3 Androgoji (veya Adragoloji); Yunanca, Andr (yetişkin) ve Agogos (rehberlik) köklerinden türetilmiştir ve “yetişkinlerin öğrenmesine yol göstermenin ya da yardımın bilim ve sanatı” anlamına gelmektedir. Günümüzde andragoloji çalışmaları; danışmanlık, sosyalleştirme, sosyal olgu, sosyal grup çalışmaları, personel yönetimi ve toplum kalkınması gibi alanlardaki eğitim faaliyetlerini kapsamaktadır.

4 Firdevs Güneş, Yetişkin Eğitimi (Halk Eğitimi), Ankara, Ocak Yayınları, 1996, s.37.

karşılayabilirler. Dolayısıyla eğitimciler, teori ve kavramları, katılımcıların bilgi ve tecrübeleriyle mümkün olduğunca ilişkilendirmelidir. Eğitim, katılımcılarda doğuştan var olan öğrenme potansiyeli ortaya çıkarabilecek bir süreç olarak görülmeli ve yetişkinlerin bireysel gereksinimleri göz önünde tutularak süreç boyunca onların özgüvenlerini geliştirecek olumlu motivasyonu sağlanmalıdır.⁵ En uygun öğretim yöntemi seçilerek; yetişkinlerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulunduran ve öğrenmeyi öğretmeyi temel alan öğrenen merkezli bir yaklaşımla öğretim faaliyetleri düzenlenmelidir. Bu yaklaşımda birey, kendi öğrenmesini özerk ve etkili biçimde sürdürebilmek için öğrenmenin nasıl gerçekleştiği ile ilgili farkındalık kazanır.⁶ Öğrenen merkezli yaklaşımında benimsenecek uygun öğrenme stratejileri, öğrencinin kolay ve kalıcı öğrenmesini sağlamanın yanı sıra, öğrenciyi bilinçlendirir, öğrencinin öğrenmedeki verimliliğini artırır, öğrenciyi bağımsız öğrenebilme niteliği kazandırır.⁷ Aynı zamanda yetişkin öğrencinin, öğretmen ve diğer arkadaşları ile etkili bir iletişim içinde olması ve kendi öğrenme sorumluluğunu üstlenmesi özellikle yabancı dil eğitiminde başarıya katkı yapan önemli unsurlardanır.⁸ Birden çok bireysel yeteneğin geliştirilmesinin söz konusu olduğu yabancı dil eğitiminde özellikle yetişkinlerde, öğrenen merkezli öğretim/öğrenme yönteminin etkili olacağı anlaşılmaktadır.

Yetişkinlerde Yabancı Dil Öğrenimi ve Kaygı

Yetişkin eğitimi alanında yabancı dil öğretimi önemli bir yer tutmaktadır. Yetişkinler gerek bireysel ihtiyaçlar, gerekse mesleki kariyer gelişimi açısından yabancı dil öğrenmeye yönelmektedirler. Büyük beklentiler içinde başlanılan yabancı dil öğrenimi sürecinde yetişkinler, bazı dillerin öğreniminde çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bu zorluklar bireysel veya öğrenim ortamıyla ilintili olabilmektedir. Bireysel zorluklar arasında dil öğrenimini bazı durumlarda zora sokan, geciktiren bazen de başarısızlıkla sonuçlanmasına yol açabilen kaygı unsuru önemli bir konuma sahiptir. Yetişkin birey yabancı dil ortamında yaşı, sosyal konumu, medeni durumu, önceki öğrenme alışkanlıkları, psikolojik yapısı ve sosyal iletişim becerisi gibi bazı unsurların sebep olduğu kaygı sorunu ile karşılaşmaktadır.⁹ Dil öğreniminde başarının sağlanabilmesi ve süreç boyunca karşılaşılan sorunların çözümü için hem süreç içindeki paydaşların bireysel farklılıklara yönelik farkındalık düzeylerinin artırılması, hem de öğrenenlerin yabancı dil öğrenimi için zihinsel olduğu kadar duygusal hazırlık yapması gereklidir.

5 Deniz Yayla, "Türk Yetişkin Eğitimi Sisteminin Değerlendirilmesi". Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, (EARGED), Ankara, 2009, s.38-42; İhsan Kurt, Yetişkin Eğitimi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2000, s. 156.

6 Gürcü Koç, "Yapılandırmacı Sınıflarda Öğretmen-Öğrenen Roller ve Etkileşim Sistemi". Eğilim ve Bilim, sa.142, 2006, s. 57.

7 Bekir Özer, "İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarının Eğitim Programlarında Öğrenme Stratejileri". Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi, 1(1), 2001, 17-32.

8 Gürcü Koç, a.g.e., s. 57. Selami Aydın, Buğra Zengin, "Yabancı Dil Öğreniminde Kaygı: Bir Literatür Özeti". Journal of Language and Linguistic Studies, Vol.4, No.1, April 2008, s.86-87.

9 Sibel Esra Karataş, Yetişkinlerin Eğitime Katılma Güdüsünü Etkileyen Psikolojik Ve Toplumsal Faktörler (Karayolları Genel Müdürlüğü İngilizce Eğitimleri Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2009, s.35-76.

Kaygı sözcüğünün kökü eski Yunanca “anxietas” olup, endişe, korku, merak anlamına gelmektedir.¹⁰ TDK sözlüğünde ise tıbbi bir terim olarak “Genellikle kötü bir şey olacağı düşünülmesiyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik duygusu” tanımı yer almaktadır. Korku, sevinç, öfke ve üzüntü insanların temel duygularındandır. Bu duygulardan biri olan korkunun daha yaygınlaşmış türü kaygı (anksiyete) olarak adlandırılır. Kaygı, sorunun ne olduğu bilinmeksizin duyulan belli belirsiz bir korkudur.¹¹ Bir başka deyişle Kaygı; “kişinin bir uyarana karşı karşıya kaldığında yaşadığı, bedensel, duygusal ve zihinsel değişimlerle kendini gösteren bir uyarılmışlık durumu” olarak tanımlanmaktadır.¹² Kişisel özellik olarak kaygı, bireyin karakteristik özelliğinin sonucu olarak çok çeşitli durumlarda ortaya çıkan, süreklilik gösteren ve zaman içinde sabit olan kaygı türüdür. Kaygı türleri; durumluk ve sürekli kaygı olarak ele alınmaktadır. Tehlikeli koşulların yarattığı geçici duruma bağlı olan “durumluk kaygısı”; bireyin herhangi bir duruma özgü olarak kaygı halinde olmasıdır. Durumların değişmesi ile birlikte kaygı düzeyi de değişir. Örneğin matematik dersi kaygısı, sınav kaygısı, yabancı dilde konuşma kaygısı gibi. “Sürekli kaygı” ise içten kaynaklanan, bireye öz değerlerinin tehdit edildiği hissini veren, bireyin içinde bulunduğu durumları vurgulu olarak yorumlamasına yol açan kaygı türüdür.¹³

Kaygının öğrenme faaliyetinde, öğrenime yardımcı ve zorlaştırıcı olmak üzere iki farklı etkisi vardır. Yardımcı rolü; sınıf ortamında yapılan alıştırmaların ve ödevlerin öğrenciyi daha fazlasını öğrenmeye motive edecek düzeyde olmasıdır. Alıştırmaları yapabilen veya etkinliklerle başa çıkabilen öğrenci daha fazlasını yapmak için çaba gösterir. Böylece öğrencinin performansı ve başarısı yaşadığı kaygı ile artar. Ancak, öğrencinin çabaları sınavtaki alıştırmaları yapmaya bir türlü yetmiyorsa, sözel/yazılı etkinliklerle başa çıkamıyorsa bu durumda kaygı, öğrenim süreci üzerinde zorlaştırıcı bir rol oynar. Hatta artan kaygı düzeyi öğrencide depresyon, dersten uzaklaşma veya dersleri tümünden bırakma gibi sonuçlara yol açabilir.¹⁴ Buna göre orta düzeyde ve kontrol edilebilir bir kaygı seviyesinin öğrencinin performansını olumlu etkileyeceği ve öğrenmeyi kolaylaştıracağı söylenebilir. Ancak bu düzeyin üzerine çıkan, korku, endişe ve panik gibi duygusal durumlara neden olan kaygı düzeyi öğrenmeyi olumsuz etkileyecektir. Çünkü bu duygu durumlarıyla mücadele etmek zorunda kalan bir öğrenci, öğrenme faaliyetlerini takip etmekte zorlanır ve zamanla öğrenim ortamından uzaklaşır.

Yabancı dil öğrenimi, içinde birbiriyle bağlantılı farklı unsurların etkileşim halinde olduğu karmaşık bir süreçtir. Bu süreç; öğrenme davranışları, duygusal yapı, önceki dil deneyimleri, öğrencinin çevresi ile iletişimi ve sosyal/mesleki konumu gibi öğrencinin bireysel durumuyla

10 Özcan Köknel, *Kaygı Bozuklukları Genel ve Klinik Psikiyatri*, Nobel Tıp Yayını, İstanbul 1989, s. 44.

11 Gülten Kozacıoğlu ve Hülya E. Gördürür, *Bireyden Topluma Ruhsağlığı*, Alfa Yayını, İstanbul, 1995, s.130.

12 Derya Oktar ERGÜR , “Yabancı Dil Öğretim Sürecinde Kaygı”. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 26 , Sayı 26 , Oca 2004, s.48-53.

13 Ethem Özgüven, *Psikolojik Testler*, PDREM Yayınları, Ankara 1994, s. 323-324.

14 Sevim Özdemir, *Arapça Konuşma Kaygısı*, Akdem Yayınları, Isparta 2018, s.49-50. Richard Alpert, and Ralph Norman Haber, “Anxiety in Academic Achievement Situations. *Journal of Abnormal And Social Psychology*”, sa. 61, 1960, s.207-215.

yakından ilişkilidir. Bunların yanı sıra yabancı dil öğrenmek, bireysel edinim açısından da zorlu bir surettir. Öğrenci, başarılı bir öğrenme için dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini hedeflenen seviyelere ulaşıncaya kadar geliştirmek zorundadırlar. Bu becerilerin kazanılmasında yalnız teorik bilgi edinimi yeterli değildir. Aynı zamanda kulak ve dil gibi organların ve çeşitli kasların uygulamalı çalışmalarla yabancı dilin doğru Şekilde sesletimine ve algılanmasına uygun hale getirilmesi gereklidir.¹⁵ Bu nedenle ğrenci, öğrenim surecinin başından itibaren öğrenim ortamında senkronize ve sürekli bir Şekilde ğretmen ve diğer öğrencilerle etkileşim halinde olmalıdır.

Yabancı dil öğrenme surecindeki bir diğer zorluk da öğrencinin psikolojik yapısından kaynaklanan zorluklardır. Dil bir iletişim aracı olduğu için ğrenci, tanımadığı bir çevreye ve kültüre uyum ve dili kullanma konusunda çekingenlik hissedebilir. Bu da öğrencide öğrenme kaygısı oluşmasına neden olur. Bu ekinme hissi daha işin başında farklı alfabeyle ait seslerin doğru telaffuz edilmesi aşamasından başlayarak ileriki seviyelerde dilin gramerinin ve cmlle yapısına bağlı olarak ğretim sureci boyunca devam edebilir.¹⁶ Yapılan alışmalar yabancı dil öğreniminde kaygının çoğunlukla eşzamanlı etkileşimin yaşandığı dinleme ve konuşma becerilerinin kullanımı ile ilişkili olduğunu ortaya çıkarmıştır.¹⁷

Bu makalenin amacı; Kara Kuvvetleri Komutanlığına (KKK) bağlı K.K.Lisan Okulu'nda Arapça ğrenimi gören Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK)'ya bağlı yetişkin ğrencilerin Arapça ğrenim surecinde yaşadıkları kaygı durumlarının tespit edilmesi ve bu kaygıları gidermeye yönelik önerilerin sunulmasıdır.

K.K. Lisan Okulu Komutanlığı

Kara Kuvvetleri Lisan Okulu 1956 yılında İngilizce ğretimi amacıyla kurulmuştur. Günümüzde Silahlı Kuvvetler personeline Lisan Okulu'nda; İngilizce, Fransızca, Arapça, Farsça, Gürcüce, Ermenice, Rusça, Bulgarca, Yunanca, Boşnakça ve ince dillerinde eğitim verilmektedir. Ayrıca yabancı silahlı kuvvetler mensuplarına da Türkçe ğretimi yapılmaktadır.¹⁸

Türk Silahlı Kuvvetleri birçok uluslararası görevler üstlenmekte veya müşterek harektlara katılmaktadır. Bu görevlerin gereği olarak st düzeyde yabancı dil bilen personele ihtiyaç duymaktadır. Bundan dolayı Milli Savunma niversitesine bağlı harp okullarında ve kuvvetlerin bünyesinde yer alan lisan okullarında başta İngilizce olmak üzere ihtiyaç duyulan dillerde personel yetiştirmeye büyük önem verilmektedir. Kara Kuvvetleri Lisan Okulu'nda yabancı dil öğrenmek üzere seçilen personele diğer dillerin yanı sıra 32 hafta süreyle temel ve tekamül

15 Korkut İşisağ, "Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metni'nin Dilbilimsel Açıdan İncelenmesi". *Journal of Language and Linguistic Studies*, Vol.4, No.1, April 2008, s.112-114.

16 Korkut İşisağ, zcan Demirel, "Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nin Konuşma Becerisinin Gelişiminde Kullanılması". *Eğitim ve Bilim*, 2010, s.190-204.

17 Selami Aydın ve Buğra Zengin, "Yabancı Dil ğreniminde Kaygı : Bir Literatür zeti". *Journal of Language and Linguistic Studies*, Vol . 4, No. 1, April 2008, s. 84.

18 Kerim Açık, Kara Kuvvetleri Lisan Okulundaki Arapça ğretimi ve İletišimsel Metoda Göre Deęerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997, s. 45.

kurslarında Arapça öğretimi yapılmaktadır. Günde 6, haftada 30 saat ders yapılan Lisan Okulu'nda temel ve tekâmül kurslarında toplam 1200 saatlik öğretim programı uygulanmaktadır.¹⁹ Lisan Okulu'nda eğitimi yapılan yabancı dillerde kursiyerlere temel kurslarda 2500 ve tekamül kurslarda ise 4000 kelime düzeyinde okuma, anlama, düşüncelerini anlatma ve yazma bilgi ve becerilerini kazandırmak hedeflenmektedir.

Lisan Okulu'ndaki öğrenciler, yaşları 22 ile 45 arasında değişen yetişkin, rütbeli personelden oluşmaktadır. Kursiyerler kendi isteklerine binaen kurslara tertip edildiğinden, yabancı dil öğrenme motivasyonları oldukça yüksektir. Bu motivasyonunun nedeni; her yıl TSK bünyesinde yapılan “genel dil”²⁰ sınavlarıdır. Okuma ve dinleme testlerinden oluşan bu sınavın sonuçlarına göre personel, yurtdışında çeşitli görevlere seçilme imkanı elde etmektedir. Ayrıca yurtdışında görev yapmış olmak, personele mesleki kariyer ve maddi açılardan önemli kazanımlar sağlamaktadır. Bu etkenler öğrencilerin öğrenme motivasyonlarını olumlu yönde etkilemektedir.²¹

Modern eğitim teknolojilerine sahip olan okulda, yabancı dil öğretiminde hedeflenen seviyeler, NATO'ya bağlı ülkelerin Silahlı Kuvvetleri personelinin yabancı dil eğitim seviyelerinin belirlenmesinde ortak olarak kullanılan STANAC 6001 standartlarına göre belirlenmektedir. Bunun yanı sıra Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metni (OBM)'ye göre de dil beceri seviyelerinin belirlenmesi hususunda da çalışmalar yapılmaktadır.²²

2013 yılına gelinceye kadar Lisan Okulu'nda Amerika Ordu Dil Okulu tarafından hazırlanan Arabic Modern Standart²³ (12 cilt) eğitim seti kullanılmıştır. Gelişen teknolojik imkanlardan daha fazla yararlanmak ve öğrencilerin bireysel çalışmalarına daha fazla olanak sağlamak amacıyla 2013 yılından itibaren Silsiletu'l-Lisan²⁴ Arapça öğretim seti kullanılmaya başlanmıştır. İnternet üzerinden interaktif çalışma olanakları sunan bu öğretim seti, hem örgün ortamda hem de ders dışı ortamlarda bireysel olarak konuların ve alıştırmaların tekrar edilip pekiştirilmesine imkanı vermektedir.

Problem

Kara Kuvvetleri Lisan Okulu Arapça bölümündeki yetişkin öğrenciler öğrenim sürecinde ve sonrasında Arapçayı kullanmaları sırasında bazı güçlüklerle karşılaşmaktadır. Arapçanın alfabesi ve yazım kuralları Türkçeye göre daha karmaşık, bazı harflerin çıkış yerleri (mahreçleri) ve seslendirilmesi Türkçeye göre farklıdır. Arapçada sesli harf olmadığından sesliler, hareketlerle elde edilmektedir. İlerleyen aşamalarda yazılı dokümanlarda hareke kullanılmadığı için öğrenciler doğru okuma ve anlama problemi ile karşılaşmaktadır. Acaba bu durum yetişkin öğrencilerde kaygıya sebep olmakta mıdır?

19 Kerim Açık, a.g.e. s. 51-53.

20 Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) tarafından her yıl yapılan dil yeterlilik sınavlarıdır. Yazılı sınav ve dinleme-anlama sınavı olarak iki aşamada icra edilir.

21 Kerim Açık, a.g.e., s. 167.

22 Komisyon, Kara Kuvvetleri Lisan Eğitimi Yönergesi, Ankara: K.K. Basımevi Müdürlüğü. 2009.

23 Arabic Modern Standart, Basic Course, Defence Language Institute, Montary, July 1965.

24 Abs, Muhammed, Amir es-Sibai, Muhammed el-Ebraş, Mü'min el-Annan, Silsiletu'l-Lisan I-VI, Fatih İstanbul: Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları, 2013.

Arapça öğrenimin başlangıcından itibaren Arapçanın sesletimi, tonlaması ve vurgusunda oluşan eksiklikler ilerleyen aşamalarda konuşma ve dinleme anlama uygulamalarında sözel iletişimi olumsuz etkilemekte ve kaygıya neden olmakta mıdır?

Arapça kelime üretimi (sarf) ve cümle yapısı (nahiv) Türkçeden farklıdır. Bu durum yetişkin öğrencinin zihninde Arapça cümlenin ögesel dizilişi ve kurgusunun yerleşmesini ve pratik hale getirilmesini zorlaştırmaktadır. Bu durumun Arapça öğrenen yetişkin öğrencilerde kaygıya etkisi nedir?

Amaç

Türkiye’de her alanda Avrupa Birliği kriterlerine uyum sağlama çalışmaları devam etmektedir. Bu kapsamda yabancı dil bilme seviyesinin Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metni (OBM) kriterlerine göre belirlenmesi giderek zaruret haline gelmektedir.²⁵ Öğretim/öğrenim zorluklarının öğrenim sürecini olumsuz etkilemesine engel olunması ve ortadan kaldırılması yabancı dil eğitiminde belirlenen hedeflerin gerçekleşmesi için çok önemlidir. Öğretim yöntemi ve kaynaklar kadar her yaştan öğrencinin, öğretim sürecine psikolojik bakımdan yüksek motivasyon ve kendine güven duygusuyla katılımı öğretimin başarısı açısından önem taşımaktadır.

27 sorudan oluşan ankete verilen cevapların analiz çalışması ile; Lisan Okulu’nda yetişkinlere Arapça öğretiminde uygulanan programın sonunda ulaşılmaya hedeflenen C1 seviyesine kadar her aşamada yetişkin öğrencilerin karşı karşıya kaldıkları öğrenim kaygılarının neler olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır. Ayrıca 27 sorunun analizi ve yorumlaması yapılarak elde edilecek sonuçlara göre, yetişkin öğrencilerin içine düştükleri öğrenim kaygılarını gidermek amacıyla androjenik yaklaşıma uygun çözüm önerileri sunulacaktır.

Sınırlılıklar ve Yöntem

Bu araştırma: Kara Kuvvetleri Lisan Okulu’nda 2018-2019 yılında 32 hafta süreli Arapça temel ve tekâmül kurslarını bir dönem halinde alan kursiyerlerle, veri toplama aracı olarak kullanılan ankette yer alan sorularla sınırlıdır. Araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracının hazırlanması ve uygulanması ile veri toplama aracı yoluyla elde edilen verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgileri içerir.

Araştırmanın Modeli

Yetişkin öğrencilerin Arapça öğretim süreci boyunca karşılaştıkları öğrenim kaygılarının tespit edilmesini amaçlayan bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde tarama modelinden yararlanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte olmuş ya da halen var olan durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi

25 Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın ilköğretim ve liseler için Arapça öğretimi dahil yabancı dil bilme seviyesinin Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metni (OBM) kriterlerine göre belirlenmesi çalışmaları başlatmıştır. Bkz. Milli Eğitim Bakanlığı (M.E.B.). Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, 2009.

amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan birey, olay ya da nesne, herhangi bir şekilde değiştirme ve etkilenme çabası gösterilmeden kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Önemli olan onu uygun bir şekilde gözlemleyebilmektir.²⁶ Bu amaçla Arapça öğrenen yetişkin öğrencilere; alfabe ve seslendirme, dinleme, okuma, karşılıklı konuşma, sözlü anlatım ve yazılı anlatım derslerinde hedeflenen becerilerinin geliştirilmesi ve kullanılması sırasında sınıf içinde veya dışında yaşamış oldukları kaygı durumlarının tespiti amacıyla 27 adet soru yöneltilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 20-45 yaş aralığında olup Arapçayı yabancı dil olarak öğrenen tüm yetişkinler oluştururken, örneklemini 2018-2019 eğitim öğretim yılında Lisan Okulu'nda Arapça öğrenen gören toplam 60 öğrenci oluşturmaktadır.

Verilerin toplanması

Lisan Okulu'nda Arapça bölümünde öğrenim gören öğrencilerin alfabe ve seslendirme, dinleme, okuma, karşılıklı konuşma, sözlü anlatım ve yazılı anlatım becerilerinin geliştirilmesi esnasında sınıf içinde ve dışında yaşamış oldukları kaygı tutumlarının tespiti için Kaygı Tutum Anketi'nden yararlanılmıştır. Ankette kapalı uçlu soruların tercih edilmesinin nedeni; kaynak kişi için yanıtlama kolaylığı ve araştırmacı için verileri sayısallaştırma ve çözümleme kolaylığı sağlamasıdır. Bilgi toplama aracı olarak geliştirilen anket formu 27 sorudan oluşmaktadır. Öğrenciler, likert tipi bu sorulara “Kesinlikle Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde yanıt vermişlerdir. Anketin Kara Kuvvetleri Lisan Okulu'nda uygulanabilmesi için, okul yönetiminden gerekli izinler alınmış ve böylece uygulamaya geçilmiştir. Uygulama sırasında, tüm öğrencilere anket hakkında bilgi verilmiştir. Anketler öğrencilere dağıtılmış ve gün içerisinde toplanmıştır. Dağıtılan anketlerin tamamının geri dönüşü sağlanmış ve değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin çözümlenmesi

Öğrenciler tarafından yanıtlanan anketler toplanmış ve tek tek kontrol edilmiştir. Elde edilen 60 ankette bulunan yanıtlar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Öğrencilerin Arapça öğretiminin çeşitli aşamalarındaki kaygı durumlarına ilişkin değerlendirmelerini belirleyebilmek amacıyla, yanıtlar tek tek ele alınmıştır. Ankette bulunan “Kesinlikle Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneklerinin her birine verilen yanıtların frekans ve yüzdeleri alınarak bunlar tablolar halinde sunulmuştur. Bu araştırmayla ilgili tüm istatistiksel çözümlenmelerde Microsoft Excel programından yararlanılmıştır.

26 Karasar, Niyazi, Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Nobel Yayınları, 1999, s. 77.

Bulgular ve yorumlar

Bu bölümde; Lisan Okulu'nda Arapça öğrenen yetişkinlerin bireysel durumları ilgili sorular ile alfabe ve seslendirme, dinleme, okuma, karşılıklı konuşma, sözlü anlatım ve yazılı anlatım becerilerinin geliştirilmesi ilgili 27 sorudan elde edilen bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

1. Arapça Öğrenen Yetişkinlerin bireysel durumları ile ilgili soruların değerlendirilmesi

Sınıf ve Rütbeniz:

	Subay	Astsubay	Toplam
<i>f</i>	18	42	60
%	30	70	100

Lisan Okulu'nda 32 hafta boyunca öğrenen ve yaşları 20-45 arasında değişen yetişkin öğrencilerin eğitim durumuna bakıldığında 60 kursiyerden 18'inin subay 42'sinin astsubay olduğu görülmektedir. Öğrenci grubunun %30'luk kısmını oluşturan subay öğrenciler, dört yıllık üniversite eğitimi yapılan Harp Okullarından mezun yetişkinlerdir. Harp okullarını bitiren öğrenciler aynı zamanda üniversite mezunu sayılmaktadır. Subay öğrenciler Harp okullarında iyi derecede İngilizce öğrenmektedirler. Son dönemde İngilizce seviyesi yüksek olan Kara Harp Okulu öğrencilerine Rusça, Fransızca, Arapça, Çince gibi ikinci bir dil öğrenme imkanı da tanınmaktadır. Lisan Okulu'nda Arapça öğrenmek isteyen kursiyerler için aranan şartlardan biri de İngilizceyi iyi derece biliyor olmalarıdır.

Öğrenci grubunun %70'luk kısmını oluşturan astsubay öğrenciler ise, iki yıllık Astsubay Meslek Yüksek Okulu mezunu yetişkinlerdir. Meslek Yüksek Okulu'nda dört dönemde hafta dört saat (2 saat teori, 2 saat pratik) İngilizce dersi almaktadırlar. Ders saatinin azlığı ve diğer derslerin yoğun olması nedeniyle, mezunların genel İngilizce seviyelerinin yüksek olmadığı değerlendirilmektedir.

Daha önce Arapça bilgileri olmayan yetişkin öğrencilerin Lisan Okulu'nda Arapça öğrenimine başlangıç seviyesinden başlayarak 32 haftalık öğretim programının sonunda, Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metni Kriterlerine göre asgari B2 seviyesine ulaşmaları hedeflenmektedir.

Yaşınız:

	20-25 Yaş	26-30 Yaş	31-35 Yaş	36-40 Yaş	41-45 Yaş	Toplam
<i>f</i>	2	8	14	31	5	60
%	3,33	13,33	23,33	51,66	8,33	100

Tabloya göre Lisan Okulu'nda Arapça öğrenen yetişkin öğrencilerin %51,66 gibi büyük bir oranını 35-40 yaş arası yetişkinlerdir. Bu orana 40-45 yaş arasındaki yetişkinler de ilave edilirse öğrencilerin yaklaşık %60'nı 35 beş yaş üstü yetişkinlerin oluşturduğu görülmektedir.

2. Anket Sorularının Analizi

2.1. Arapça dersine yönelik genel kaygı durumları ile ilgili soruların analizi

Ankette yer alan 2, 3, 6, 9, 11, 12, 13, 15, 20 ve 27. sorular öğrencilerin genel olarak Arapça dersine yönelik tutumlarıyla ilgili kaygı durumlarını tespit etmek amacıyla yöneliktir.

2. Arapça dersinde hata yapmaktan endişe etmem.

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
<i>f</i>	7	26	7	16	4	60
%	11,66	43,33	11,66	26,66	6,66	100

Bu soruya “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” diye cevap verenlerin oranı %54,99'dur. Arapça dersinde hata yapmaktan endişe duyduğunu ifade edenlerin oranı karasızlarla beraber yaklaşık %45'tir.

3. Arapça dersinde bana söz verileceği zaman heyecandan titrerim.

<i>f</i>	4	10	10	23	13	60
%	6,66	16,66	16,66	38,33	21,66	100

%70 üzerinde bir öğrenci grubunun duygu durumunu kontrol altında tuttukları görülmektedir. Yetişkin bireylerin bulunduğu bir eğitim ortamında heyecanlarını kontrol etmek normaldir. Fakat %22'lik grupta yer alan öğrencilerin, yetişkin olmalarına rağmen yeni öğrenme ortamlarında kısmen de olsa heyecana kapıldıkları söylenebilir.

6. Diğer öğrencilerin Arapça konusunda benden daha iyi olduklarını düşünürüm.

<i>f</i>	3	10	20	20	7	60
%	5	16,66	33,33	33,33	11,66	100

Bu soruya “kesinlikle katılıyorum” ve “Katılıyorum” cevabı verenlerin oranı %21,66'dır. Karasızlar da dahil edildiğinde diğer öğrencilerin Arapça konusunda kendisinden daha iyi olduklarını düşünen öğrenci oranı %54,99'dur. Öğrencilerin %50'den fazlası yeni başladıkları Arapça öğrenme faaliyetinde özgüven eksikliği hissetmektedir. Daha önceden karşılaşılmayan ve öğrenme tecrübesi edinilmeyen bir yabancı dili öğrenmeye başladıklarında başarılı olma

konusunda yetişkinlerde oluşan kaygı durumunu, kontrol edilebilir normal seviyede bir kaygı olarak değerlendirmek gereklidir. Bu kaygı durumunun öğretmen tarafından iyi yönetilerek öğrenme motivasyonuna dönüştürülmesi Arapça öğretim sürecinin başarısı açısından çok önemlidir.

9. Arapça derslerinin neden bazı öğrencileri huzursuz ettiğini anlamıyorum.

<i>f</i>	3	13	17	20	7	60
%	5	21,66	28,33	33,33	11,66	100

11. Öğretmenin hangi yanlış düzelttiğini anlamadığım zaman üzülürüm.

<i>f</i>	7	35	4	10	4	60
%	11,66	58,33	6,66	16,66	6,66	100

Bu soruya “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” diye cevap verenlerin oranı %69,99’dur. Bu oran Arapça derslerindeki yetişkin öğrencilerin özellikle kendi emsali sınıf arkadaşları önünde öğretmen tarafından hatalarının düzeltilmesinden hoşlanmadığını ve bundan endişe duyduklarını göstermektedir.

12. Arapça dersine çok iyi hazırlansam bile derste endişelenirim.

<i>f</i>	0	17	3	27	13	60
%	0	28,33	5	45	21,66	100

Bu soruya “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” diye cevap verenlerin oranı %66,66’dır. Bu oran derse hazırlıklı gelen öğrencilerin ders esnasında endişe duymadan süreci takip ettiklerini göstermektedir. Bu da derse hazırlıklı gelmenin kaygıyı azalttığı anlamına gelmektedir.

13. Çoğu zaman içimden Arapça dersine girmek gelmez.

<i>f</i>	7	14	3	23	13	60
%	11,66	23,33	5	38,33	21,66	100

Bu soruya “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” diye cevap verenlerin oranı %44,99’dur. Lisan Okulu’na gelen yetişkin öğrencilerin büyük mesleki ve bireysel motivasyonlarla Arapçayı öğrenmek istedikleri dikkate alınırsa bu oran bazı öğrencilerin dil öğrenim sürecinde karşılaştıkları birtakım zorluklardan dolayı Arapçayı öğrenme konusunda kanaatlerinin değiştiğini göstermektedir. Buna karşılık %59,9’luk grup ise yüksek öğrenme motivasyonu ile Arapça öğrenmeyi sürdürmüşlerdir.

15. Arapça dersine çok iyi hazırlanmak için üzerimde baskı hissetmem.

<i>f</i>	13	27	13	7	0	60
%	21,66	45	21,66	11,66	0	100

Bu soruya “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” diye cevap verenlerin oranı %66,66’dur. Bunlara kararsızlar da dahil edilirse %78.32’lik bir grubun derse hazırlık ve ödev çalışmalarını konusunda özverili ve disiplinli şekilde öğrenim sürecini götürdükleri söylenebilir.

20. Arapça dersine girerken, kendimden gayet emin olurum ve rahat hissederim.

<i>f</i>	9	9	17	18	7	60
%	15	15	28,33	30	11,66	100

Arapça dersine girerken kendine güven duyduğunu ifade ederek soruya “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” diye cevap verenlerin oranı %30’dur. Bu oran derse hazırlanarak giren öğrencilerin kendilerini rahat hissetmelerine göre düşüktür.

27. Arapça dersi sınavlarında genellikle kendimden emin ve rahatımdır.

<i>f</i>	3	23	16	14	3	59
%	5,08	38,98	27,11	23,72	5,08	100

Sınav başlı başına bir kaygı nedenidir. Arapça gibi daha önce öğrenme tecrübesi yaşanılmayan bir dili öğrenmek ve sınavlarına girmek özellikle sözlü sınavlarda yetişkin öğrencilerde stres ve kaygı oluşturmaktadır. Kararsızlar da kaygı çeken gruba dahil edilerek bakılacak olursa Lisan Okulu’nda Arapça öğrenen yetişkinlerin %58’i sınavla alakalı kaygı ve stres yaşadıkları görülmektedir.

2.2. Alfabe/seslendirme ve okuma becerisinin geliştirilmesine yönelik kaygı durumları ile ilgili soruların analizi

Ankette yer alan 1, 7, 18 ve 23. sorular öğrencilerin Arapça alfabe ve seslendirme, okuma becerisinin geliştirilmesine yönelik kaygı durumlarını tespit etmek amacıyla yöneliktir.

1. Arapça konuşurken veya metin okurken birbirine benzer harflerin sesletimini doğru yapmak konusunda endişe duymam.

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
<i>f</i>	10	23	4	23	0	60
%	16,66	38,33	6,66	38,33	0	100

Tablo incelendiğinde soruya kursiyerlerin %16,66'sının “Kesinlikle Katılıyorum” ve %38,33'ünün de “Katılıyorum” cevabını verdikleri toplamda; Arapça alfabedeki benzer seslerin sesletimini kelime veya metin içerisinde birbirinden belirgin şekilde ayırarak sesletim yapabilme konusunda kaygı durumu yaşayan yetişkinlerin oranı %54.99'a ulaşmaktadır. Bu anketin 32 haftalık kurs süresinin sonunda uygulandığı dikkate alınrsa, %54.99'luk oranla öğrencilerin sesletim konusunda hala sıkıntı çektikleri ortaya çıkmaktadır. Dinleme anlama uygulamasında seslerin tanınması ve konuşmada seslerin -özellikle birbirine benzeyen harfler-doğru ve akıcı kullanılmasında kendilerinden emin olmadıkları ve kaygı duydukları söylenebilir. Buna karşılık %38,33'lük kısımdaki yetişkin grubunun, Arapça alfabe öğrenimini tam olarak gerçekleştirdiğini ve söz konusu becerilerde dilin pratiği esnasında harflerin sesletimine hakim olup sıkıntı çekmedikleri görülmektedir.

Bu soruya verilen cevap dengeli olduğu için yetişkin öğrenciler tarafından verilen cevapların oranlarının, yaş dağılımına göre nasıl olduğunu görmek faydalı olacaktır.

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle	Toplam
20-25 Yaş				2		2
25-30 Yaş			2	4		6
30-35 Yaş		6		9		15
35-40 Yaş	3	7	4	16		30
40-45 Yaş	2	1	1	3		7

Arapça konuşurken veya metin okurken birbirine benzer harflerin sesletimini doğru yapmak konusunda endişe duymam sorusuna “Katılmıyorum” cevabı vererek kaygı durumunu ifade eden öğrencilerden çoğunluğunu 35-45 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Tabloya göre yetişkinlerin yaşla beraber Arapça alfabede karşılaştıkları, Türkçede olmayan ve özellikle birbirine benzer sesleri, konuşma veya dinleme pratiği sırasında ayırt etmede zorluklarla karşılaştıkları ve bu durumla ilgili kaygı yaşadıklarını görülmektedir. Bu tespit; Arapça öğretiminde özellikli harflerin telaffuzunun öğrenilmesi ve doğru biçimleriyle kullanılmasının yaşla bağlantılı olarak zorlaşmaya başladığını göstermektedir.²⁷

7. Arapça derslerinde dilbilgisi kurallarını uyguladığımda kendimi rahat hissedirim.

f	13	26	7	7	7	60
%	21,66	43,33	11,66	11,66	11,66	100

27 Kerim, Açık, “Yetişkin Öğrencilerin Arap Alfabesinin Öğrenimine ve Sesletimine Dair Kaygıları”. *Istanbul Journal of Arabic Studies (ISTANBULJAS)* 3 / 1 (Haziran 2020): s.24-25.

Bu soruya “Kesinlikle Katılmıyorum” ve “Katılmıyorum” cevabı veren öğrencilerin oranı %65,99’dur. Bu oran, Arapça dilbilgisi kurallarını uygulayarak yapılan okuma çalışmalarında öğrencilerin kendilerini rahat hissettikleri ve kuralları pekiştirdiklerini göstermektedir.

18. Arapça dinleme yaparken sesleri/harfleri net olarak ayırt edemediğimde söyleneni anlamayacağım kaygısına kapılıyorum.

<i>f</i>	7	29	13	0	9	58
%	12,06	50	22,41	0	15,51	100

Bu soruya “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” diye cevap verenlerin oranı %62,06’dır. Kararsızlar da dahil edilirse oran %74,5’e ulaşmaktadır. Dinleme aktivitesinde öğrenciler ya öğretmenleri veya diğer arkadaşlarıyla ya da teyp, bilgisayar gibi bir cihazla etkileşim içine girmektedir. Eşzamanlı iletişim esnasında Arapça sesletim, tonlama ve ritim bilgisindeki eksiklikler anlama sıkıntısına yol açmakta bu da öğrenci de kaygıya neden olmaktadır. Öğrenciler bu sorunla dil öğrenimlerinin her seviyesinde karşılaşabilmektedir.

23. Büyük ihtimalle kendimi, Arapçayı ana dil olarak konuşan insanların yanında daha rahat hissederim.

<i>f</i>	7	10	17	23	3	60
%	11,66	16,66	28,33	38,33	5	100

Bu soruya öğrencilerin %38,33’ü “Katılmıyorum” ve %5’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, bunlara ilaveten %28,33’ü de “Kararsızım” cevabı vermiştir. “Kararsızım” diyen %28,33’lük grup da dahil edildiğinde “Arapçayı ana dil olarak konuşan insanların yanında kendimi daha rahat hissederim” sorusuna hayır kaygı hissederim şeklinde cevap veren oran %71,66’ya ulaşmaktadır. Bu anketin 32 haftalık kurs süresinin sonunda uygulandığını dikkate alırsak, özellikle “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” diyen %43,33’lük oran, öğrencilerin sesletim konusunda hala ciddi sıkıntı duyduklarını, konuşmada ve anlamada seslerin tanınması ve kullanılmasında kendilerinden emin olmadıklarını göstermektedir.

2.3. Dinleme, sözlü anlatım ve karşılıklı konuşma becerilerinin geliştirilmesine yönelik kaygı durumları ile ilgili soruların analizi

Ankette yer alan 4, 5, 8, 10, 16, 19, 21, 23, 24 ve 25. sorular öğrencilerin Arapça alfabe ve seslendirme, okuma becerisinin geliştirilmesine yönelik kaygı durumlarını tespit etmek amacıyla yöneliktir.

4. Öğretmenin Arapça dersinde söylediklerini anlayamamak beni korkutur.

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
<i>f</i>	1	17	9	20	13	60
%	1,66	28,33	15	33,33	21,66	100

Tabloya göre; %54,99 oranındaki grup, öğretmenle ile ders sırasında sözlü etkileşim içine girmekten çekinmezken, kararsızlarla beraber %44,33'lük grup ise öğretmenle diyaloga girmekten ve öğretmenin söylediklerini anlayamamaktan endişe duymaktadır. Bu soruya “Kesinlikle Katılıyorum”, “Katılıyorum” ve “Kararsızım” cevabı veren 27 öğrencinin yaş dağılımına bakıldığında tablo aşağıdaki şekilde oluşmaktadır.

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Toplam
20-29 Yaş	1		1	2
30-34 Yaş		5	3	8
35-45 Yaş		12	5	17
Toplam	1	17	9	27

Tablo incelendiğinde 25 öğrencinin 30 yaş ve 17 öğrencinin de 35 yaşın üzerinde olduğu görülmektedir. Bu da yaşın artmasıyla beraber öğrencilerin, öğretmenleriyle eş zamanlı sözlü etkileşim içine girmekten kaygı duyduğu anlamına gelmektedir.

5. Arapça dersinde konuşurken hiçbir zaman kendimden çok emin olamam.

<i>f</i>	7	23	16	7	7	60
%	11,66	38,33	26,66	11,66	11,66	100

Tablo incelendiğinde soruya “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” cevabı veren kursiyerlerin oranı %49,99'dur. Kararsızım cevabını verenler de göz önünde bulundurulduğunda çoğunluk grubun Arapça dersinde konuşurken kendinden emin ve rahat olamadığı söylenebilir.

8. Arapça dersinde hazırlıksız konuşmam gerektiğinde panik olurum.

<i>f</i>	7	29	8	9	7	60
%	11,66	48,33	31,66	15	11,66	100

Tablo incelendiğinde soruya kursiyerlerin “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” cevabı veren kursiyerlerin oranı %59,99'dur. Hazırlıksız konuşmada panik olurum diyenlerin oranı %26,66'dır.

19. Arapça dersinde konuşurken tedirgin olurum ve kafam karışır.

<i>f</i>	2	25	3	20	10	60
%	3,33	41,66	5	33,33	16,66	100

21. Sınıfın önünde Arapça bir diyaloga ya da tartışmaya katılmaktan çekinirim, tedirgin olurum.

<i>f</i>	7	21	9	16	7	60
%	11,66	35	15	26,66	11,66	100

24. Arapça öğretmeni, daha önceden hazırlanmadığım sorular sorduğunda tedirgin olurum.

<i>f</i>	4	24	4	21	7	60
%	6,66	40	6,66	35	11,66	100

25. Diğer öğrencilerin önünde Arapça konuşurken mahçup olacağımı hissederim.

<i>f</i>	0	13	10	30	7	60
%	0	21,66	16,66	50	11,66	100

10. Ana dili Arapça olanlarla konuşurken tedirgin olmam.

<i>f</i>	9	28	4	15	4	60
%	15	46,66	6,66	25	6,66	100

14. Arapça dersinde konuşurken kendime güvenirim.

<i>f</i>	7	20	26	7	0	60
%	11,66	33,33	43,33	11,66	0	100

16. Her zaman diğer öğrencilerin Arapçayı benden daha iyi konuştuklarını hissederim.

<i>f</i>	3	13	10	27	7	60
%	5	21,66	16,66	45	11,66	100

23. Büyük ihtimalle kendimi, Arapçayı ana dil olarak konuşan insanların yanında daha rahat hissederim.

<i>f</i>	7	10	17	23	3	60
%	11,66	16,6	28,33	38,33	5	100

Konuşma derslerinde yetişkin öğrencilerin tutumlarını belirlemek amacıyla hazırlanan yukarıdaki soruların analizinin toplu olarak yapılmasında fayda vardır. 19, 21, 24 ve 25. sorularda öğrencilere olumsuz yönlendirme ve 10, 14, 16 ve 23. sorularda olumlu yönlendirme ile sorular sorularak çeşitli durumlarda yetişkin öğrencilerin konuşma aktivitesine karşı tutumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Sorulara verilen cevapların analizine bakıldığında yukarıdaki sorulara yüzdelik olarak dengeli cevaplar verildiği görülmektedir. Genel oranlar şöyledir: Arapça konuşurken kaygı hissedirim görüşünde olanların oranı yaklaşık %40'tır. Kararsızları dahil etmeden Arapça konuşma aktivitelerinde kaygı hissetmem görüşünde olanların oranı yaklaşık %46'dır. Birbirine yaklaşık oranlar ortaya çıkması nedeniyle bu sorulara “Kararsızım” cevabı verenler hariç kursiyerlerin yaş durumuna bakılması; yaşla beraber konuşma uygulamalarında kaygı oranının artıp artmadığı konusunda net bir veri ortaya koyacaktır. Bu amaçla Arapça konuşurken kaygı hissedirim diyenlerin oranının en yüksek olduğu 21. soru ile konuşma aktivitelerinde kaygı hissetmem diyenlerin en yüksek olduğu 10. Soruya cevap veren öğrencilerin yaş durumu analiz edilecektir.

10. Ana dili Arapça olanlarla konuşurken tedirgin olmam.

<i>f</i>	9	28	4	15	4	60
%	15	46,66	6,66	25	6,66	100

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
20-30 Yaş		10	-		10
31-35 Yaş		12	2		14
36-45 Yaş		15	17		32
Toplam		37	19		56

“Ana dili Arapça olanlarla konuşurken tedirgin olmam” sorusuna “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” şeklinde olumlu cevap veren 20-35 yaş arasındaki öğrencilerin oranı %90'a yakındır. Yani genç yaştaki kursiyerlerin tamamına yakını konuşma aktivitelerinin icrasında daha az kaygı hissetmektedirler.

21. Sınıfın önünde Arapça bir diyaloga ya da tartışmaya katılmaktan çekinirim, tedirgin olurum.

<i>f</i>	7	21	9	16	7	60
%	11,66	35	15	26,66	11,66	100

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
20-30 Yaş	1		8		9
31-35 Yaş	6		8		14
36-45 Yaş	21		8		29
Toplam	28		23		51

“Sınıfın önünde Arapça bir diyaloga ya da tartışmaya katılmaktan çekinirim” sorusuna, verilen cevaplarda bir denge söz konusudur. Bunun yanı sıra soruya “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” şeklinde olumlu cevap veren yetişkinlerin yaş durumu incelendiğinde kaygı ve çekingenlik hisseden 35 yaş üzeri öğrencilerin oranı %75’dir. Bu soruya da yaşları daha genç olan kursiyerlerin “Sınıfın önünde Arapça bir diyaloga ya da tartışmaya katıldığımda konuşma becerisini sergilemek konusunda kaygılanmam” şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

2.4. Yazılı anlatım becerisinin geliştirilmesine yönelik kaygı durumları ile ilgili soruların analizi

Ankette yer alan 17, 22 ve 26. sorular öğrencilerin Arapça yazılı anlatım becerisinin geliştirilmesine yönelik kaygı durumlarını tespit etmek amacıyla yöneliktir.

17. Arapça yazılı ifade çalışmalarında diğer derslere oranla daha gergin ve tedirgin olurum.

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
<i>f</i>	4	9	10	25	12	60
%	6,66	15	16,66	41,66	20	100

26. Arapça yazı çalışmalarında gramer kurallarına uygun cümleler kuramama kaygısı taşıyorum.

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
<i>f</i>	0	20	10	23	7	60
%	0	33,33	16,66	38,33	11,66	100

Arapça yazı becerisinin geliştirilmesine yönelik öğrenci tutumunu belirlemek amacıyla sorulan bu yukarıdaki iki soruya verilen cevapların analizi yapıldığında 17. Soruya “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı veren öğrencilerin oranı %61,66 ve 26. Soruya “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı veren öğrencilerin oranı%50’dir. Bu yüksek ortalama oranları yazı becerisini geliştirmeye yönelik başlangıç ve orta seviyedeki yazılı çalışmalarda kursiyerlerin kendilerini rahat hissettiklerini göstermektedir.

22.Arapça kompozisyon ve yazılı çeviri çalışmalarında kendime güvenirim.

f	7	17	6	23	7	60
%	11,66	28,33	10	38,33	11,66	100

Bu soruya “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” cevabı veren öğrencilerin oranı %39,99 iken “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı veren öğrencilerin oranı %49,99’dur. Bu öğrencilerin ileri düzey yazma becerisine sahip oldukları söylenebilir.

Fakat 17 ve 26. sorulardaki oranlar kıyaslandığında; yazı becerisinin en üst seviyede gerçekleştirildiği Arapça kompozisyon ve yazılı çeviri çalışmalarında öğrencilerin kaygı hissetme oranının arttığı görülmektedir. Özellikle Askerlik mesleği alanına özgü metinlerin zorluk derecesinin yüksek olduğunu ve çevirilerinin kolay olmayacağını belirtmek gerekir.

Değerlendirme

K.K. Lisan Okulu’nda öğrenim gören yetişkin öğrencilerin Arapça öğrenimine karşı kaygı durumlarını tespit etmek amacıyla uygulanan anket sorularının analiz sonuçları değerlendirildiğinde, ders ortamını oluşturan paydaş unsurlardan, öğrencinin bireysel yapısından ve Arap diline ait olan bazı özelliklerden dolayı yetişkin öğrencilerin kaygı durumu yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu kaygı durumunun büyük bir kısmının normal kontrol edilebilir ölçülerde olduğu söylenebilir. Özellikle yetişkin öğrencilerin yaş ve sosyal statü bakımından kendilerine güvenlerinin yüksek olması çoğu zaman bu öğrenim kaygısı ve stresiyle baş edebilmelerine imkan sağlamaktadır. Fakat kaygı durumunun Arapçanın bazı becerilerinde öğrenme kalitesini ve seviyesini olumsuz etkilediği de açıktır. 22-45 yaş aralığında ve farklı askeri rütbelere sahip bir kitlenin öğrenci olarak bulunduğu bir ders ortamında genç yaşta ve düşük rütbedeki öğrencilerin yaşça büyük ve rütbesi yüksek personel karşısında -veya tersi durumda- utanma, hata yapmaktan dolayı mahcup olma gibi duygu durumlarını yaşadıkları söylenebilir. Lisan Okulu’ndaki benzeri az görülen sınıf ortamının kursun başlamasıyla birlikte kısa sürede bu sorundan kurtulması çok önemlidir. Başta öğrenciler ve öğretmenler sınıf içi ideal öğretim ortamını oluşturmak için çaba sarf etmeli, yaşlı veya genç tüm kursiyerlerin sınıfta kendisini rahat hissetmeleri sağlanmalıdır. Dil öğreniminde hata yapmanın normal bir olgu olduğu vurgulanarak tüm öğrencilerin hata yapmaktan çekinmemesi ve derse rahat bir şekilde katılımının sağlanması gereklidir. Bunun dışında yetişkin öğrencilerin eğitim ortamı ve dış çevreyle ilgili kaygı durumunu artıracak derecede önemli etkenler tespit edilmemiştir.

Özellikle Arapça gibi sesletim bilgisi (fonoloji) ve cümle kurgusu bakımından Türkçeden çok farklı bir dili otuzlu yaşlarda öğrenmeye başlamak, yetişkin öğrenci için başlangıçtan itibaren zorluklar içermektedir. Bunlar arasında şunlar söylenebilir: Öğretmenle ders esnasında sözlü etkileşimi sırasında onun yaptığı düzeltmelerden ve bu düzeltmeleri tam olarak anlayamamadan kaynaklı kaygı yaşayan öğrenci oranı %44,33’dür. Bu oran aynı zamanda yetişkinlerin öğretim ortamına karşı tutumunu da yansıtmaktadır. Böyle bir duruma düşmemek

için yetişkin öğrencilerin Arapça derslerine hazırlıklı olarak gelmeye özen gösterdikleri ve ödev çalışmalarını hassasiyetle yerine getirdikleri söylenebilir. Bu duruma bağlı olarak sorulan “Arapça dersine çok iyi hazırlansam bile derste endişelenirim.” sorusuna “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” diye cevap verenlerin oranı %66,66’dır ki bu cevap sürekli olarak derslere hazırlıklı gelmeye çalıştıklarını göstermektedir. Arap diline karşı genel tutumlarını ölçmek için sorulan bir başka soruya verilen cevap dikkat çekicidir. “Çoğu zaman içimden Arapça dersine girmek gelmez.” sorusuna “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” diye cevap verenlerin oranı %44,99’dur. Lisan Okulu’na gelen yetişkin öğrencilerin büyük mesleki ve bireysel motivasyonlarla Arapçayı öğrenmek istedikleri dikkate alınırsa bu oran bazı öğrencilerin dil öğrenim sürecinde karşılaştıkları birtakım zorluklardan dolayı Arapçayı öğrenme konusunda fikir ve isteklerinin değiştiğini göstermektedir. Buna karşılık %59,9’luk grup ise yüksek öğrenme motivasyonu ile Arapça öğrenmeyi sürdürmüşlerdir. Bu konuda öğrencinin bireysel özellikleri itibarıyla yabancı dil öğrenmeye yaklaşımının yanı sıra, Arapça gibi daha önce hiç fikir sahibi olmadığı zor bir dili öğrenme güçlüğüyle karşılaşılabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Arapça derslerine girerken kendine güven duyduğunu ifade ederek soruya “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” diye cevap verenlerin oranı %30’dur. Karasızların %28’lik oranıyla birlikte yaklaşık %70’lik grup ise derslere kendilerine güven konusunda kaygı yaşayarak girdiklerini ifade etmektedir. Fakat bunu kontrol edilebilir kaygı seviyesinin öğrenme bilincini ve motivasyonunu yükselterek öğrenime olumlu etki ettiği de gözden kaçırılmamalıdır. Yani öğrencilerin makul bir kaygı yaşamaları normal olarak değerlendirilmeli ve öğretmen tarafından bu kaygı durumu gözden kaçırılmamalı ve kontrol altına alınarak öğretimin başarısı için pozitif katkıya dönüştürülmelidir.

Arapça öğretim sürecine genel tutum kapsamında sorulan bir başka soruda Arapça sınavları ile ilgili kaygı durumu sorgulanmıştır. Bu soruya verilen cevaplar dengelidir. Öğrenim süreci içindeki konular ile ilgili sınavlar uygulandığı ve öğrencilerin haftalık ve dönemlik uygulanan bu sınavlara hazırlıklı geldikleri göz önünde bulundurulursa Arapça öğrenen yetişkinlerin yüksek oranda sınav kaygısı yaşamadıkları söylenebilir. Fakat Silahlı Kuvvetlerde yurtdışı görevlere personel görevlendirmesi amacıyla uygulanan ve dinleme-anlama ve okuma-anlama sınavlarından oluşan “Genel Dil Sınavı”²⁸ sınavlarında yetişkin öğrencilerin kaygı ve stres düzeyi oldukça yüksektir. Bu sınavın okuma-anlama bölümü için YDS sınav sonuçları geçerlidir. Dinleme-anlama bölümü, Silahlı Kuvvetlere ait sınav merkezlerinde laboratuvar ortamında yapılmaktadır.

Alfabe / Sesletim ve Okuma Becerilerinde Kaygı

Arapça konuşurken veya metin okurken birbirine benzer harflerin sesletimini doğru yapmak konusunda endişe duymam sorusuna “Katılmıyorum” cevabı vererek kaygı durumunu ifade

28 Kerim Açık, a.g.e., s.97.

eden öğrencilerden çoğunluğun 35-45 yaş aralıında olduğu görülmektedir. Yetişkinlerin yaşla beraber Arapça alfabede karşılaştıkları, Türkçede olmayan ve özellikle birbirine benzer sesleri, eşzamanlı konuşma veya dinleme aktiviteleri sırasında ayırt etmede zorluklarla karşılaştıkları ve bu durumla ilgili kaygı yaşadıkları görülmektedir. Alfabe ve seslerin, gerek mahreç gerekse kelime içinde sesletiminin (tonlama ve vurgu olarak) kursun başında etkin şekilde öğretilmesi ve ğretim sürecinin ilerleyen aşmalarında da Arapçanın temel beceri alanlarında (okuma, yazma, dinleme, konuşma) doğru sesletim becerisinin takip ve kontrol edilmesi gereklidir.

Arap diline has olmak üzere Arapça metinlerin çoğunun harekesiz yazılması, okuma aktivitelerin icrasına Arapça ğrenenler için ciddi bir kaygı kaynağı oluşturmaktadır. Özellikle YDS gibi kritik sınavlarda harekesiz metinleri okuma zorluğu sınav girenler için zaman kaybına ve sınav başarılarının düşmesine neden olmaktadır. Lisan Okulu'ndaki yetişkin öğrencilerle yapılan birebir görüşmelerde okuma becerisi ile ilgili en önemli kaygının harekesiz metinleri okumak olduğu tespit edilmiştir.

Dinleme, Sözlü Anlatım ve Karşılıklı Konuşma Becerilerinde Kaygı

Lisan Okulu'nda 32 haftalık Arap dili ğretiminde dinleme, sözlü anlatım ve karşılıklı konuşma becerilerinde Avrupa Ortak Başvuru Metni'ne göre C1 seviyesine ulaşılması hedeflenmiştir. Silah Kuvvetlerin yabancı dil vizyonuna bakıldığında yabancı dil öğrenen personelin dört dil becerisini geliştirmesinin yanı sıra konuşma becerisini en st düzeye ulaştırması beklenmektedir. Bu TSK'nın yurtdişında icra ettiği görevler bakımından son derece normaldir. Bu anlayış gereği personelin yabancı dilde sözlü anlatım ve konuşma becerisini geliştirmesine önem verildiği söylenebilir.²⁹

Yetişkin ğrencilerin geliştirmekte zorlandığı beceri, konuşma becerisidir. Dinleme, okuma ve yazmadan farklı olarak konuşma becerisinin geliştirilmesi için olabildiğince çok insanla muhatap olmak gerekir. Öğrenciler, yabancı dilde konuşurken hata yapmaktan, eleştiriye uğramaktan, herkesin onun konuşmasına dikkat etmesinden endişe duyabilir veya utanabilir. Bu yüzden yabancı dilde herhangi bir şey söylemekten çekinebilirler. Ayrıca Arapçanın sesletim bilgisi, grameri, cümle yapısı gibi teorik bilgilerin yanı sıra eşzamanlı etkileşime girebilme, anlık cevap üretebilme, iletişim becerisi sergileme gibi davranışsal özellikler konuşma becerisindeki başarıyla doğrudan ilişkilidir. Bu kapsamda ankette yer alan "ğretmenin Arapça dersinde söylediklerini anlayamamak beni korkutur" sorusuna "evet, endişelendirir" diye cevap veren yaklaşık %30'luk grubu oluşturan 27 öğrencinin 17'sinin 35 yaşın üzerinde olduğu, 10'nun da 30-35 yaş arasında olduğu görülmektedir. Bu da yaşla beraber konuşma becerisinde kaygının artmasında sözü geçen davranışsal özelliklerin etkisi olduğunu göstermektedir.

29 Kerim Açık, Murat zcan Ali, Benli, "Kara Kuvvetleri Lisan Okulunda İngilizce Dışında Yabancı Dil ğrenimi Gören Kursiyerlerin Avrupa Ortak Başvuru Metnine Göre Seviyelerin Belirlenmesi ve Dil Becerileri Açısından Ortaya ıkan Farklılıklara zm nerileri". 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, Cilt 3 Sayı 8 Yaz 2014, s. 164-166 ve 170.

Yine “Arapça dersinde konuşurken hiçbir zaman kendimden çok emin olamam” sorusuna “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” cevabı veren kursiyerlerin oranı %49,99’dur. Bu oran yetişkin öğrencilerin yarıya yakınının konuşma aktiviteleri sırasında kaygı yaşadığı anlamına gelmektedir. Ankette yer alan benzer sorulara verilen cevaplardaki oranlar birbiriyile benzerlik göstermektedir. Birbirine yaklaşık oranlar ortaya çıkması nedeniyle örnek olarak alınan sorularda kursiyerlerin yaş durumuna bakılarak yaşla beraber konuşma uygulamalarında kaygı oranının artıp artmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan analiz çalışmasının sonucu olarak kaygı ve çekingenlik hisseden 35 yaş üzeri öğrencilerin oranının %75 olduğu ortaya çıkmıştır. Yetişkin öğrencilerle ilgili bu kaygı oranının sınıf ortamının dışına çıktığında veya görev gereği anadili Arapça olanlarla muhatap olunduğunda daha da artacağı değerlendirilmektedir.

Yazılı Anlatım Becerisinde Kaygı

Yabancı dilde yazma özellikle yurt dışı görevlerde kurumsal iletişimde ihtiyaç duyulan bir beceridir. Üretken bir beceri olmakla beraber muhatapla eşzamanlı etkileşim söz konusu olmadığı için kaygı düzeyi düşük olan bir beceridir. Bu kapsamda ankette yer alan üç soruya verilen cevaplar incelendiğinde; orta seviyede yapılan yazılı çalışmalarda yetişkinlerin kaygı duymadıkları ancak kompozisyon yazmada veya ileri düzey metin çevirilerinde kaygı düzeylerinin arttığı tespit edilmiştir. Ankette yer alan “Arapça kompozisyon ve yazılı çeviri çalışmalarında kendime güvenirim” sorusuna “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” cevabı veren öğrencilerin oranı %39,99 iken “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı veren öğrencilerin oranı %49,99’dur. Bu aynı zamanda yetişkinlerin dilbilgisi kurallarını öğrenmeye gösterdikleri özenin bir sonucu olarak üst düzey yazı ve çeviri çalışmalarında dahi %50’lik bir oranda kendilerine güven duyduklarını göstermektedir. Yazma becerisi ile ilgili ankette yer alan diğer iki sorudaki kaygı düzeyi ortalaması %22 iken bu soruda oran %39,99’a çıkmıştır. Yapılan işin zorluğuna bağlı olarak kaygıdaki bu artış düzeyinin normal olduğu değerlendirilmektedir.

Sonuç

Arapçanın yabancı dil olarak öğretiminin kendine has özellikler ve zorluklar içerdiği muhakkaktır. Yetişkin öğrencilerin yaş durumu, sosyal statüleri, önceki öğrenme alışkanlıkları, psikolojik yapıları, öğrenim sürecini başarıyla sürdürmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Bu unsurlar bireyden bireye ve farklı seviyelerde kaygıya sebep olabilmektedir. Kaygının seviyesi dil öğreniminde başarı açısından çok önemlidir. Çoğu durumda kontrol altına alınabilen kaygı, öğrenmede itici güç ve motivasyona dönüşerek başarı artışına sebep olurken bazı durumlardaki baş edilemeyen kaygı seviyesi öğrencinin yabancı dil öğreniminden uzaklaşmasına hatta tamamen bırakmasına sebep olabiliyor. Bu nedenle yabancı dil öğretimi veren kurumlar öğretim ortamından başlayarak ders kaynakları ve programları, öğretmen eğitimi, süreç içinde ortaya çıkacak sorunlarda öğrencilere danışmanlık yapacak uzmanların temini gibi hususları

hassasiyetle takip etmelidir. Öğrenme/öğretim sürecinin başlangıcında öğrencilerin farklı alanlarda yaşadıkları kaygı duyguları hakkında bilgi edinilmesi ve bunların analiz edilerek, bireyin ne tür kaygılar yaşadığının ayırımına varılması ve bunların üstesinden gelebilmek için kişilere yönelik bir takım stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir.³⁰

Bu kapsamda; K.K. Lisan Okulu'nda yetişkin öğrencilerin Arapça eğitimleri sırasında karşılaştıkları kaygı durumlarının tespiti amacıyla uygulanan anket çalışmasının sonuçlarını şöyle sıralayabiliriz:

Öğretmenler ve pedagoji uzmanları, Türk yetişkinlerin karşılaştıkları yabancı dilin öğrenme güçlüklerini tespit ederek onlara özgü öğretim yöntemleri ve kurs programları hazırlamalıdır.³¹ Yetişkin Türk öğrencilerin Arapçayı öğrenirken karşılaştıkları güçlükler, dilbilimsel açıdan bu dile özgü özellikler taşımaktadır. Uzmanların Arapçanın öğretim sürecinde zorluk oluşturan noktaları tespit etmesi ve bu zorlukların giderilmesine yönelik çözüm önerileri sunması yerinde olacaktır. Bu çalışmalar sadece yetişkin eğitimi alanında değil, tüm öğrenci kitlesine yönelik olarak yapılmalıdır.

Bu makalede ulaşılan sonuçlara göre; 30 yaş üzeri -özellikle 35-45 yaş- öğrenciler, Arapça alfabede yer alan harflerin öğrenimi ve sesletimi ile ilgili kaygı durumu yaşamaktadırlar. Yetişkin öğrenciler, öğretim sürecinin tamamında Arapçayı akıcı şekilde kullanma ve muhataplarının konuşmalarında yer alan seslerin kesintisiz ve doğru biçimde (vurgu/tonlama) algılanmasında zorlanmaktadırlar. Avrupa Konseyi, Dil Politikası Programı, Eğitim Bölümü'nün 2018 yılında yabancı dil yeterlilik tanımları konusunda yaptığı yenileme ve düzeltme çalışmaları kapsamında yabancı dilin sesletimi (fonoloji), vurgusu ve tonlaması ile ilgili becerilerin tüm dil seviyeleri için yeniden yapılandırılmıştır.³² Türkiye'de yabancı dil eğitiminde Avrupa Konseyi tarafından benimsenen bu yeni kriterlerin dikkate alınması gereklidir. Bu kapsamda yetişkinlere Arapça öğretmek üzere hazırlanan öğretim programlarında alfabe öğretimine daha özen gösterilmesi, öğretim programının başında sesletim becerisinin birey özelinde pekiştirilmesi için en az iki haftalık bir süre ayrılmalı ve dersler çeşitli alıştırma türleriyle zenginleştirilmelidir.

Okuma becerisi aktivitelerinde genel olarak kaygı durumu tespit edilmemiştir. Fakat Arap diline has olarak yazılı metinlerin harekesiz olması bunlara ilaveten kelimelerin sonlarının cümle içindeki konumlarına göre değişik şekillerde seslendirilmesi gereği, yetişkin öğrencide öğrenim hızını düşürmekte ve kaygı oluşturmaktadır. Örneğin; Arapça bilenler için seviye belirleme vasıtası olan YDS ve YÖKDİL gibi üst düzey sınavlarda metinleri seslendirme yani doğru okuma sorunu yaşanmaktadır. Performans ölçümüne dayalı üst düzey sınavlarda okuma zorluğu sınav başarısına doğrudan tesir etmektedir. Bu da bu sınavlara girenlerde

30 Yusuf Özcan Asım Yapıcı, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Arapça Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi (Ç.Ü. İlahiyat Fakültesi Örneği)". Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 16 (2), s.139.

31 Tahirhan AYDIN, "Arapça ve Türkçe'de Sesler -Karşıtsal Çözümleme". EKEV AKADEMİ Dergisi Yıl: 14 Sayı: 44 (Yaz 2010), s.322.

32 Common European Framework Of Reference For Languages: Learning, Teaching, Assessment Companion Volume With New Descriptors, Language Policy Programme Education Policy Division, Education Department, Council Of Europe, Strasbourg, 2018, s. 47.

stres ve kaygıya neden olmaktadır. Arapça okuma becerisini geliştirme ve hızını artırmak için, öğretim sürecinde Arapça sarf kalıplarının etkili bir şekilde öğretimi gereklidir. İlerleyen aşamalarda daha fazla okuma materyalinin ve okuma etkinliklerinin, öğretim sürecine dahil edilmesi yararlı olacaktır.

Uygulanan anket çalışması verilerinin değerlendirilmesi sonucunda yazma aktivitesinin, üretken bir beceri olmakla beraber muhatapla eşzamanlı etkileşim söz konusu olmadığı için yetişkin öğrencilerde kaygı düzeyi düşük bir beceri olduğu tespit edilmiştir. Buna rağmen kompozisyon veya çeviri çalışmalarında kaygı düzeyinin nispeten yükseldiği gözlemlenmiştir. Yazma becerisinin geliştirilmesi için mevcut ders kitaplarında uygulanan etkinliklerle yetinilmemelidir. Bu becerisinin geliştirilmesine yönelik haftalık programda dersler ve etkinlikler planlanmalıdır. Bu etkinlikler kapsamında sınıf içi yazma çalışmaları, kompozisyon ödevleri, seviyeye uygun hikâye kitaplarının özetleme ve sunum hazırlama gibi çalışmalar yaptırılmalıdır. Ayrıca yazma becerisinin gelişimine yönelik ölçme ve değerlendirme yöntemleri uygulanmalıdır.

İhtiyaç analizi çalışmaları öğrencilerin en fazla önem verdikleri dil becerisinin, konuşma becerisi olduğunu göstermektedir. Konuşma becerisi edinimi özellikle yetişkinler için daha zor bir süreçtir. Ve en çok öğrenim kaygısı yaşadıkları beceri alanıdır. Karşılıklı konuşma aktivitesinin doğası gereği muhatapla eşzamanlı etkileşim söz konusudur. Yabancı dilde konuşma uygulamasında ise konuşmacıların dil yeterliliklerinin yanı sıra sosyal ve psikolojik etkenler de işin içine girmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin yabancı dile maruz kaldıkça kaygının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde azaldığı görülmüştür. Bu makalede; yetişkin öğrencilerin dinleme-anlama, sözlü anlatım ve karşılıklı konuşma aktiviteleri arasında en çok karşılıklı konuşma becerisinin geliştirilmesi sürecinde kaygı yaşadıkları tespit edilmiştir. Buna karşılık Arapçayı sınıf içerisinde daha çok kullanan öğrencilerin konuşma becerisine yönelik kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu gözlemlenmiştir. Konuşma alıştırmalarının uygulanması sırasında öğretmenlerin bu olguyu dikkate alarak yetişkin öğrencilere yaklaşması ve onların rahat bir şekilde etkileşim içine girmelerini sağlaması gereklidir. İletişimsel yöntem etkin şekilde kullanılmalı, onları Arapça konuşmaya teşvik edece durumlar oluşturulmalıdır. Konuşma becerisini geliştirecek tartışma, drama, sunum tekniği, örnek olay anlatımı ve kelime oyunları gibi yöntemler etkili bir şekilde kullanılmalıdır. Konuşmada en temel unsur olan kelime dağarcığının geliştirilmesine önem verilmelidir. Sınıf içerisinde samimi bir ortam oluşturulmasına, sınıflardaki sıraların düz şekilde değil öğrencilerin birbiri ile yüz yüze etkileşimine imkan veren U düzeninde yerleştirilmesine özen gösterilmelidir. Güçlü bir teknolojik alt yapı kurularak her türlü yazılı, görsel ve işitsel materyali içeren güçlü bir arşiv oluşturulmalı ve öğrencilerin bireysel kullanımına sunulmalıdır. Böylelikle dil eğitiminde önemli bir yere sahip olan bireysel öğrenme stratejileri³³ kullanılarak kendi kendine öğrenme teşvik edilmelidir. Bilgisayar, video gibi öğrencilerin motivasyonunu artıracak teknoloji imkanlar

33 Meltem Gökdağ Baltaoğlu, "Yetişkin Eğitiminde Öğrenme Stratejileri". İNESJOURNAL Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, Yıl: 2,Sayı: 4, Eylül 2015, S. 386-394.

ders içerisinde etkin bir biçimde kullanılmalıdır. Anadili Arapça olan öğretmenler konuşma derslerine girmeli, konuşma kulübü, sınıf dışı sosyal etkinlikler vs. faaliyetler planlanmalıdır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Abs, Muhammed, Amir es-Sibai, Muhammed el-Ebraş, Mü'min el-Annan, Silsiletu'l-Lisan I-VI, Fatih İstanbul: Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları, 2013.
- Açık Kerim, Kara Kuvvetleri Lisan Okulundaki Arapça Öğretimi ve İletişimsel Metoda Göre Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.
- Açık Kerim, Özcan Murat, Benli Ali, "Kara Kuvvetleri Lisan Okulunda İngilizce Dışında Yabancı Dil Öğrenimi Gören Kursiyerlerin Avrupa Ortak Başvuru Metnine Göre Seviyelerin Belirlenmesi ve Dil Becerileri Açısından Ortaya Çıkan Farklılıklara Çözüm Önerileri". 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, Cilt 3 Sayı 8 Yaz 2014.
- Açık, Kerim, "Yetişkin Öğrencilerin Arap Alfabesinin Öğrenimine ve Sesletimine Dair Kaygıları". Istanbul Journal of Arabic Studies (ISTANBULJAS) 3 / 1 (Haziran 2020):
- Alpert Richard, and Haber Ralph Norman, "Anxiety in Academic Achievement Situations". Journal of Abnormal And Social Psychology", sa. 61, 1960.
- Arabic Modern Standart, Basic Course, Defence Language instutc, Montary, July 1965.
- Aydın Selami, Zengin Buğra, "Yabancı Dil Öğreniminde Kaygı : Bir Literatür Özeti". Journal of Language and Linguistic Studies , Vol . 4, No. 1, April 2008.
- Aydın Tahirhan, "Arapça ve Türkçe'de Sesler -Karşıtsal Çözümleme". EKEV AKADEMİ Dergisi Yıl: 14 Sayı: 44 (Yaz 2010).
- Common European Framework Of Reference For Languages: Learning, Teaching, Assessment Companion Volume With New Descriptors, Language Policy Programme Education Policy Division, Education Department, Council Of Europe, Strasbourg, 2018.
- Çavuşoğlu Deveci Ceyda ve diğerleri, "İngilizce Konuşma Becerisinin Öğretimine İlişkin İhtiyaçların Değerlendirilmesi". Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic , Volume 11/14 Summer 2016.
- Gökdağ Baltaoğlu Meltem, "Yetişkin Eğitiminde Öğrenme Stratejileri". İNESJOURNAL Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, Yıl: 2,Sayı: 4, Eylül 2015.
- Güneş Firdevs, Yetişkin Eğitimi (Halk Eğitimi), Ankara, Ocak Yayınları, 1996
- İşisağ Korkut, "Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metni'nin Dilbilimsel Açından İncelenmesi?". Journal of Language and Linguistic Studies, Vol.4, No.1, April 2008.
- İşisağ Korkut, Demirel Özcan, "Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nin Konuşma Becerisinin Gelişiminde Kullanılması". Eğitim ve Bilim, 2010.

- Karasar Niyazi, Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Nobel Yayınları, 1999.
- Karataş Sibel Esra, Yetişkinlerin Eğitime Katılma Güdüsünü Etkileyen Psikolojik Ve Toplumsal Faktörler (Karayolları Genel Müdürlüğü İngilizce Eğitimleri Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2009.
- Koç Gürcü, “Yapılandırmacı Sınıflarda Öğretmen-Öğrenen Roller ve Etkileşim Sistemi”. Eğilim ve Bilim, sa.142, 2006
- Komisyon, Kara Kuvvetleri Lisan Eğitimi Yönergesi, Ankara: K.K. Basımevi Müdürlüğü. 2009.
- Kozacıoğlu Gülten ve Hülya E. Gördürür, Bireyden Topluma Ruhsağlığı, Alfa Yayını, İstanbul, 1995.
- Köknel Özcan, Kaygı Bozuklukları Genel ve Klinik Psikiyatri, Nobel Tıp Yayını, İstanbul 1989.
- Kurt İhsan, Yetişkin Eğitimi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2000.
- Milli Eğitim Bakanlığı (M.E.B.). Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, 2009.
- Oktar Ergür Derya, “Yabancı Dil Öğretim Sürecinde Kaygı”. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 26 , Sayı 26 , Oca 2004.
- Özdemir Sevim, Arapça Konuşma Kaygısı, Akdem Yayınları, Isparta 2018.
- Özer Bekir, “İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarının Eğitim Programlarında Öğrenme Stratejileri”. Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi, 1(1), 2001.
- Özguven Ethem, Psikolojik Testler, PDREM Yayınları, Ankara 1994.
- UNESCO 1976 Dördüncü Konferansı; Yetişkin Eğitiminin Geliştirilmesine ilişkin Tavsiye Kararı.
- Yayla Deniz, “Türk Yetişkin Eğitimi Sisteminin Değerlendirilmesi”. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, (EARGED), Ankara, 2009.
- Yusuf ÖZCAN Asım YAPICI, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Arapça Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi (Ç.Ü. İlahiyat Fakültesi Örneği)”. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 16 (2).

ADI-SOYADI:					
SINIF VE RÜTBENİZ:					
YAŞINIZ:					
Aşağıda Arapça öğreniminde sınıf içi kaygı ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak, her bir ifadeye ne derecede katıldığınızı işaretleyiniz.	KESİNLİKLE KATILYORUM	KATILYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
1. Arapça konuşurken veya metin okurken birbirine benzer harflerin sesletimini doğru yapmak konusunda endişe duymam.					
2. Arapça dersinde hata yapmaktan endişe etmem.					
3. Arapça dersinde bana söz verileceği zaman heyecandan titrerim.					
4. Öğretmenin Arapça dersinde söylediklerini anlayamamak beni korkutur.					
5. Arapça dersinde konuşurken hiçbir zaman kendimden çok emin olamam.					
6. Diğer öğrencilerin Arapça konusunda benden daha iyi olduklarını düşünürüm.					
7. Arapça derslerinde dilbilgisi kurallarını uyguladığımda kendimi rahat hissederim.					
8. Arapça dersinde hazırlıksız konuşmam gerektiğinde panik olurum.					
9. Arapça derslerinin neden bazı öğrencileri huzursuz ettiğini anlamıyorum.					
10. Ana dili Arapça olanlarla konuşurken tedirgin olmam.					
11. Öğretmenin hangi yanlış düzelttiğini anlamadığım zaman üzülürüm.					
12. Arapça dersine çok iyi hazırlansam bile derste endişelenirim.					
13. Çoğu zaman içimden Arapça dersine girmek gelmez.					
14. Arapça dersinde konuşurken kendime güvenirim.					
15. Arapça dersine çok iyi hazırlanmak için üzerimde baskı hissetmem.					
16. Her zaman diğer öğrencilerin Arapçayı benden daha iyi konuştuklarını hissederim.					
17. Arapça yazılı ifade çalışmalarında diğer derslere oranla daha gergin ve tedirgin olurum.					
18. Arapça dinleme yaparken sesleri/harfleri net olarak ayırt edemediğimde söyleneni anlayamayacağım kaygısına kapılırım.					
19. Arapça dersinde konuşurken tedirgin olurum ve kafam karışır.					
20. Arapça dersine girerken, kendimden gayet emin olurum ve rahat hissederim.					
21. Sınıfın önünde Arapça bir diyaloga ya da tartışmaya katılmaktan çekinirim, tedirgin olurum.					
22. Arapça kompozisyon ve yazılı çeviri çalışmalarında kendime güvenirim.					
23. Büyük ihtimalle kendimi, Arapçayı ana dil olarak konuşan insanların yanında daha rahat hissederim.					
24. Arapça öğretmeni, daha önceden hazırlanmadığım sorular sorduğunda tedirgin olurum.					
25. Diğer öğrencilerin önünde Arapça konuşurken mahcup olacağımı hissederim.					
26. Arapça yazılı ve sözlü ifade çalışmalarında gramer kurallarına uygun cümleler kuramama kaygısı taşırım.					
27. Arapça dersi sınavlarında genellikle kendimden emin ve rahatımdır.					

